

MADAXA III

QAYBINTA MOOTKA IYO HANTIDA

Qodobka 81aad

1. Shey kasta oo aan ka baxsaneyn dabiica ahaan ama sharci ahaan ganacsiga waa bannaan tahay in uu noqdo xaq hanti ah oo lagu dhaqmi karo.

2. Waxyaabaha dabeeca ahaan ka baxsan ganacsiga waxaa weeye kuwa uusan qofna kali ahaan u lahaan karin, kuwa iyagu qaanuun ahaan ka baxsan ganacsiga waxaa weeye kuwa uusan sharcigu banneyneyn in ay noqdaan xuquuq hanti ah oo lagu dhaqmo.

Qodobka 82aad

1. Shey kasta oo ku sugan meel u go'an oo eyna suurtoobi karin in laga raro iyadoo wax talaf ah eyna gaarin waa maguurto, wax kasta oo ka soo hara kaas waa guurto, xoogga leh qiimo dhaqaaleed waxaa loo qaadanayaa guurto.

2. Hase yeeshee waa maguurto ka dhigid shey qur-tada ah ee ninka lihi uu dhigo maguurto uu leey hay uuna talagalay adeegga maguurtada (fondo) ama ku isticmaalkeeda.

Qodobka 83aad

1. Waxaa ah hanti maguurta ah xaq kasta oo ceyn ah ee ka mid ah maguurto, waxaana taas ku jira xaq lahaanshaaha, sidoo kale dacwad kasta oo ku saabsan xaq ceyn ah ee ku xiran maguurto.

2. Wax alla wixii kale ee ah xuquuq hanti ah waa guurto.

Qodobka 84aad

1. Waxyaabaha u-suubadda in la lunsado waxaa weeye kuwa isticmaalkoodu ku kooban yahay sida loogu talagalay oo ah in la lunsado ama la nafaqeysto.

2. Waxaa kale oo u-suubadda in la lunsado wax kasta oo la dhigo Dukaammada looguna talagalay gadid.

Qodobka 85aad

Waxyaabaha isku midka ah waa kuwa mid ka mid ihi istaagi karo meesha mid kale markii la bixinayo, waana kuwa lagu qaddaro caada ahaan markii dadku mucaamilitamayo tiro, qiyaas, kiilo ama miisaan.

Qodobka 86aad

Xuquuqda ku saabsan shey aan maadi ahayn waxaa habeynaya qawaaniin gaar ahaaneed.

Qodobka 87aad ✓

Xoolaha caamka ah waa waayayaan astaantooda markii ay dhammaato wixii loogu talagalay oo ah danaha guud. Dhammaanshahaasi wuxuu ku imaanayaa fal, sharci, Dekree-to ama dhammaashaha hawsha danta guud ee daraadeed loogu talagalay xoolahaas.

Xoolaha caamka ah ma bannaana in lagu takrifalo, la qabto, lagu hantiyo gubasho (prescrizione).

QAYBTA I
WAAJIBAADKA IYO XUQUUQDA SHAKHSIGA AH

BUUGGA I

WAAJIBAADKA GUUD AHAAN

BAABKA I

ILAHA WAAJIBAADKA

MADAXA I

HESHIISKA

QAYBTA I

TIIRARKA HESHIISKA

OGGOLAANSHAHA DHINACYADA

Qodobka 88aad

Heshiisku wuxuu ku guntamayaa isla marka labada dhinac isdhaafsadaan rabidda ay ku caddeynayaan oggolaanshahooda iswaafaqsan iyadoo la ilaalinayo isla markaas wixii qaab ah ee sharcigu uu farayo, si loo gaaro heshiiskaas.

Qodobka 89aad

1. Rabidda waxaa lagu sheegi karaa af, qorid ama tilmaamaha caada ahaan la isla yaqaan, ama waxaa lagu muujin karaa in la qaato mowqif aan shaki ku jirin ee caddeynaya ula jeeddada dhinacyada sida laga garan karo duruufgaar ahaaneed.

2. Caddeynta rabidda wey noqon kartaa mid ku timaada aamusnaan haddii uusan Xeerka sheegin ama eyna dhinacyadu isku waafaqin in uu noqdo si qayaxan.

Qodobka 90aad

Waxay caddeynta rabiddu istaageysaa markii uu ogaado qofka loo jeediyey, waxaana loo qaadanayaa in qofka loo jeediyey caddeynta rabiddu uu ogaaday rabiddaas isla markii ay soo gaartey haddii aan si kale la sugin.

Qodobka 91aad

Hadii uu geeriyoodo qofka caddeeyey rabidda ama uu waayo awoodda ka hor intii ayna caddeyntu dhalin la'eeda, si kastaba ha ahaatee raadka rabiddu waa istaagaya markii uu gaaro qofkii loo jeedshay uuna ogaaday, haddii caddeynta rabidda ama dabiicadda macaamalaadka eyna ka muuqan si kale.

Qodobka 92aad

1. Haddii oggolnanshaha wakhti loo qabto waxaa waajib ku ah qofka soo jeediyey inuu ballankiisa ku jiro ilaa wakhtigaasi dhammaado.

2. Waa dhici kartaa in mudclada laga garto duruufga markaas jirta, ama dabiicadda mucaamalaadka.

Qodobka 93aad

1. Haddii rabidda lagu soo jeediyo fadhiga heshiiska iyadoo aan oggolaanshaha dhinaca kale wakhti loo qaban, qofka rabidda soo jeediyey waa ka noqon karaa rabiddiisa haddii aan oggolaanshaha dhinaca kale isla markiiba aan la helin, waxaa sidaas oo kale la mid ah haddii rabidda looga jeediyo qof kale jidka telefoonka ama jid kale oo la mid ah.

2. Hase yeeshee heshiisku waa sameysmayaa xataa haddii aan oggolaanshaha haddiiba aan la helin, maadaama eyna jirin wax muujinaya in qofka soo jeediyey rabidda uu ka noqday rabiddiisa muddada u dhexeysa rabidda iyo oggolaanshaha, uuna oggolaanshuhu soo fulay intii uusan fadhiga heshiisku dhammaan.

Qodobka 94aad

Haddii labada dhinac ku heshiiyaan arrimaha aasaasiga u ah heshiiska, eyna dib u dhigtaan arrimaha yar-yar iyagoo aan ku xirin dhammaanshaha heshiiska arrimahaas yar-yarka ah markii eyna dhinacyadu si kale doonin heshiisku waa sameysmayaa.

Haddii khilaaf ka dhasho arrimahaas aan hore leysugu waafaqin ama eyna ka caddaan caadaadka ciyaaraha, waxka-madda ayaa go'aan ka gaareysa iyadoo tixgelineysa danaha guud ee dhinacyada iyo dabiicadda heshiiska.

Qodobka 95aad

Haddii oggolaanshuhu uusan waafiqin rabidda wuxuu noqonayaa diidid ey la jirto rabid cusub.

Qodobka 96aad

1. Heshiiska labaad qof oo kala maqan wuxuu ku dhammaanayaa meesha iyo wakhtiga uu ku ogaanayo qofka soo jeediyey rabidda oggolaanshaha, haddii aan la helin wax heshiis ah ama qodob sharci ah oo sidaas wax ka duwan sheegaya.

2. Waxaa loo qaadanayaa in qofka soo jeediyey rabidda ku ogaaday oggolaanshaha meesha iyo wakhtiga oggolaanshahaasi ku soo gaaray.

Qodobka 97aad

1. Haddii ay ka caddaltay rabidda ama duruufka mucaamalada ama caadada in rabuhu uusan sugayn caddeynta oggolaanshaha, heshiisku waa sameysmayaa, haddii aan rabidda lagu diidin wakhti habboon.

2. Waxaa loo qaadanayaa ka aamusidda oggolaansho, haddii horey ay uga socon jirtay labada dhinac dhexdooda mucaamalaad ama rabiddu ay faa'iido u keeneeyso qofka loo jeediyey.

Qodobka 98aad

Heshiisyada ku saabsan naadooyinka, qandaraasyada waxey sameysmayaana markii lagu baariyo naadada ama qandaraaska qofka soo jeediyey qiimaha ugu badan sida waafaqsan shuruudda horey loo sheegay loona faafiyey ee uu ogyahay dhinaca heshiiska u soo bandhigay naadada ama qandaraaska ama haddii taas la waayo waxaa lagu xadadavaa si waafaqsan dabiicadda mucaamalada iyo caadaadka.

Qodobka 99aad

Oggolaanshaha ku saabsan heshiisyada loo hoggaansan yahay waxaa ku filan in la helo shuruudda uu horey u xaddiday rabuhu.

Qodobka 100aad

1. Heshiiska labada dhinac ku ballan qaadayaan ama midkoodba inuu la geli doono kan kale heshiis magacaaban, ma sameysmayo heshiiskaas haddii aan la caddeyn dhammaan arrimaha halbowlaha u ah heshiiskaas la doonayo in la sameeyo iyo muddada ay waajib tahay in la sameeyo.

2. Haddii sharcigu ku xirayo sameynta heshiiska qof go'an oo la doonayo in laga helo waxaa waajib ah in la ilaaliyo qaabkaas iyo ballanqaadka (Patto) ku saabsan sameynta heshiiska.

Qodobka 101aad

Haddii qof ballanqaado inuu gelayo heshiis haddana uu diido dhinaca kalana ku dacweeyo fulinta ballanqaadka, cuna shuruudda waajibka u ah gunitaanka heshiiska jirto gaar ahaan inta ku saabsan habka, Maxkamaddu waxay soo saareysaa xukun leh xoogga fulinta sidii isagoo ah heshiis.

Qodobka 102

1. Carbuunta la dhiibo marka la sameynayo heshiiska waxay tilmaameysaa in mid kasta oo ka mid ah labada dhinac xaq u leeyahay in uu ka noqdo heshiiska, haddii aan heshiisku sheegin sidaas si ka duwan.

2. Haddii kan carbuunta dhiibay ka noqdo waa waayayaa carbuunta, haddiise uu ka noqdo kan qaatay wuxuu soo celinayaa laba-laabkiis, taas waa haddii aan dhibaato ka dhalan ka noqoshadda.

Qodobka 103aad

1. Haddii heshiiska lagu sameeyo wakiilnimo waxaa la tixgelinayaa mas'uuliyadda qofka wakiilka ka ah kan asal ka ah markii la fiirinayo ceebaha ku saabsan rabidda ama waxyaabaha ka dhalanaya ogaanshaha duruufta qaarkeed ama in ay waajib tahay in la ogaado duruuftaas.

2. Hase yeeshee haddii wakiilku ku shaqeynayo amaro go'an oo uga soo fulay qofka wakiilshay, uma bannaana kan wax wakiilshay inuu ku doodo ogaansho la'aanta wakiilka arrima isagu uu oga, ama loo qaadan karo in ay waajib ah ayd inuu isagu ogaado.

— 28 —

Qodobka 104aad

Heshiiska wakiilku uu ku dhammeeyo-isagoo aan ka bixin xadka wakiilnimada-magaca qofka wakiishay, wixii ka dhasha heshiiskaas oo xuquuq iyo waajibaad ah waxay toos ahaan u noqonayaan kan wax wakiishay ha ahaadeen dantiisa ama lidkiisa.

Qodobka 105aad

Haddii qofka heshiiska gelaya uusan sheegin waqtiga heshiiska inuu wakiil ka yahay qof kale raadka heshiiska u laaban maayo kan wax wakiishay si faa'iido ama lid ku ah, taas waa haddii aan loo qaadan kareyn si waajib ah in qofka wakiilka heshiiska la galay og yahay in uu wakiil yahay ama ay isugu mid tahay inuu la mucaamaloodo kan asalka ah ama wakiilka.

Qodobka 106aad

Haddii wakiilka iyo qofka uu heshiiska la galayba ayna ogeyn waqtiga heshiiska dhammaanshaha wakiilnimada, raadka heshiiska uu galahayo xaq ama xil mid kasto ha ahaade wuxuu u noqonayaa qofka asalka ah ama kuwa dhaxalkiisa leh.

Qodobka 107aad

Ma bannaana in qof heshiis la galo nafsadiisa isagoo isticmaalaya magaca qofka uu wakiilka u yahay, ha ahaado heshiis isagu ka faa'iideysanayo ama qof kale faa'iido ugu jirto haddii uusan idan ka haysan qofka asalka ah, hase yeeshee waxaa u bannaan kan wax wakiishay goortaasoo kale in uu oggolaado heshiiskaas, haddii taas wax khilaafsan aan lagu sheegin sharciga ama caadooyinka ganacsiga.

Qodobka 108aad

Qof kasta wuxuu karti u leeyahay inuu heshiis galo haddii aan sharciga looga qaadin awoodda dhammaan ama qaarkeed.

Qodobka 109aad

Qofka saqiirka ah ee aan wax kala sooci karin, ma laha awood uu ku maamulo wax allaale wixii uu galaana waa wax kama jiraan.

Qodobka 110aad

1. Qofka aan qaan-gaarin ee wax kala garan kara, wax allaale wixii uu sameeyo oo ah mucaamalaad ee la xirii-ra xoolihiisa waa ansaxayaan haddii ay isaga faa'iido ugu jirto si caddaan ah, waxse kama jiraan haddii khasaaro ugu jirto si caddaan ah.

2. Haddiise mucaamalaadkaas faa'iido ama khasaaro u yihiin qofka aan qaan-gaarin waxay noqonayaan kuwo la burin karo iyadoo la ilaalinayo danta qofka da'da yar, hase yeeshee lama weydiisan karo xaqa buritaanka haddii qofka da'da yar oggolaado mucaamaladaas kaddib markii uu qaan-gaaray, ama uu oggolaado waligiisa sharciga ah ee maamulaya hanti-diisa ama si waafaqsan Sharciga.

Qodobka 111aad

Qofkii gaara sideed iyo toban sano, waa maamuli karaa hantidiisa si waafaqsan sharciga, haddii aan si sharci ah looga qaadin.

Qodobka 112aad

Waa ka qaadeysaa Maxkamaddu ismaamulidda qofka waalan, kan maskaxda wax ka qaba, kan nacaska ah iyo safiha, waana u celineysaa si waafaqsan habka iyo tillaaboo-yinka ku go'an Sharciga.

Qodobka 113aad

1. Mucaamalaadka uu sameeyo qofka waalan iyo kan maskaxda wax ka qaba waxba kama jiraan haddii uu ka soo fulo kaddib markii la diiwaan geliyey xukunka ku saabsan ka qaadidda ismaamulidda.

— 30 —

2. Haddiise uu ka soo fuley ka hor intii aan la diiwaan gelin go'aanka ka qaadidda ismaamulidda waxba kama jiraan wixii uu sameeyey haddii xaaladda waaliddu ama maskaxda wax ka qabidda aan la ogeyn waqtiga heshiiska, ama uusan dhinaca kale la socon.

Qodobka 114aad ✓

1. Mucaamaladda uu sameeyo qofka aan ismaamuli karin oo ku timaada nacasnimo ama safiihinimo awgeed, kadib markii diiwaan gelinta xukunka ka qaadidda ismaamulidda, waxaa nidaaminaya Axkaamta qofka aan qaan-gaarin oo aan lahayn awood uu wax ku kala sooco.

2. Mucaamalaadka la sameeyo ka hor intii aan la diiwaan gelin go'aanka ka qaadidda, wax kama jiraan ama waa la burin karaa haddii eynan keenin ka faa'iideysi ama is qar-sasho (collusione).

Qodobka 115aad

1. Waa ansaxayaa falka «waqfidda» ama dardaaranka ee uu sameeyo qofka safiiha ah ama nacaska ah, haddii Maxkamaddu oggolaato.

2. Qofka safiiha ah ee loo oggolaaday in uu xoolihiisa maamusho waa ansaxayaan wixii maamul ah ee ka soo fula haddii eyna ka baxsaneyn Sharciga.

Qodobka 116aad

1. Haddii qofku yahay dhagoole aan hadlikarin, ama indhoole ama dhagoole, ama indhoole aan hadlikarin, ay na suurtoobi weydo in uu inuujiiyo wuxuu qabo cudurkaas daraadiis waxaa u bannaan Maxkamadda in ay u qabato Kaaliye sharci ah oo ka caawiya xagga maamulka taasoo dantiisa lagu ilaalinayo.

— 31 —

2. Waa la burin karayaa wax allaale wixii maamul ah ee ka soo fula qofka loo qabtay Kaaliyaha sharciga ah, haddii maamulkaas la sameeyey iyadoo uusan kaalin kaaliyaha sharciga ah kaddib markii la diiwaangeliyey go'aanka kaalmeynta.

Qodobka 117aad

Falalka maamulka ah ee ay sameeyaan waaliyaashu sharciiyeed iyo looga-dardaarmayaasha iyo daneeyayaasha waa ansaxayaan haddii ayna ka baxsaneyn sharciga.

Qodobka 118aad

Waxaa u bannaan qofka ayna awooddiisu dhammeyn in uu warsado in la buriyo heshiiska, iyadoo uusan ka baxsaneyn in lagu xukumo magdhaw haddii uu ku kaco wax khatal ah oo qarabaya awood la'aantiisa.

Qodobka 119aad

Haddii uu ku dhaco qofka sameeyey heshiiska gaf aasaasi ah waxaa u bannaan in uu warsado in la buriyo heshiiska haddii dhinaca kalana ku dhacay isla gafkaas ama uu ogaa ama ay sahal ahayd in uu la socdo.

Qodobka 120aad

1. Gafku waa aasaasi markii uu gaaro heer aad u culus, oo haddii uu ogaan lahaa dhinaca la khiyaameeyey markii uu sameynayey heshiiska ma uu sameeyeen heshiiskaas.

2. Gaar ahaan gafku waa aasaasi :-

b. Haddii uu saameeyo sifo uu leeyahay sheyga heshiisku ku saabsan yahay oo labada dhinac aasaasi u ah, ama ay waajib tahay in loo qaato sidaas si ka muuqata shuruudaha heshiiska iyo wixii ku-la-maansan niyasamida looga baahan yahay mucaamalaadka.

— 32 —

t. Haddii uu saameeyo dhinaca heshiiska galay laftiisa ama sifo ka mid ah sifaadkiisa, ayna iyadu tahay sababta aasaasiga u ah dhammeynta heshiiska.

Qodobka 121aad

Waa la burin karaa heshiiska haddii lagu dhaco gaf sharci ah, markii la helo shuruudda gafka runta ah ee wafaqsan labada qodob ee kan ka horeeya, taasi waa haddii uusan sharcigu si kale sheegin.

Qodobka 122aad

Waxba keeni mahayaan ansixidda heshiiska gafafka xiisaabta ah ama kuwa qoraalka ah, hase yeeshee waxaa waajib ah in la saxo.

Qodobka 123aad

1. Uma bannaana qofka ku dhacay gaf in uu ugu doodo si kahor imaaneysa niyadsamidda.

2. Waxaana waajib ku ah in uu fuliyo heshiiskii uu sameeyey haddii dhinaca kale muujiyo in uu diyaar u yahay fulinta heshiiska.

Qodobka 124aad

1. Waa banaan tahay in heshiiska lagu buriyo khata laad, haddii xeeladaha uu ku kacay dhinac ka mid ah heshiiska ama wakiilkiisa ay gaareen heer asaasi ah oo haddii uu ogyahay dhinaca kale uusan sameeyeen heshiiska.

2. Waxaana khataaloo qaadan karaa ka aanusidda loola kasay ee ku saabsan fal uu ku kacay dhinac ama duruuf, haddii ay sugnaato in qofka la dagay uusan galeen heshiiska haddii uu ogaan lahaa falkaas ama duruufkaas.